

До проф.д-р Рая Мадгерова
Председател на научно жури
в Стопанския факултет
На Югозападен университет
„Неофит Рилски“ Благоевград

РЕЦЕНЗИЯ

от проф.д.ик.н. Иван Кънчев – УНСС София
на материалите, предоставени от гл.ас.Райна Бойкова Димитрова
за участие в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“
по професионално направление 3.7.Администрация и управление
(икономика и управление (конкурентноспособност на предприятията)
във връзка с обявен конкурс в „Държавен вестник“ бр.56/24.07.2015 г.

1.Биографични данни и съответствие с общите изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“.

Гл.ас-д-р Райна Димитрова е единствен кандидат по обявения конкурс за „доцент“ от Югозападния университет Благоевград за нуждите на катедра „Мениджмънт и маркетинг“ на Стопанския университет.

Кандидатът е завършил висше образование с магистърска степен по „Управление и икономика на аграрно-промишленото производство“ през 1986 г. във ВИИ „Карл Маркс“ гр.София. Защитил е докторска дисертация по шифър 05.02.18 Икономика и управление по отрасли през 2007 г.

От кадровата справка на гл.ас.Димитрова се вижда, че има придобити допълнителни компетенции и умения по време на проведените специализации: през 2007 г. по интерактивни методи на обучение; 2008 г. по проблемите на устойчивото развитие; 2010 г. за оценител по приложение на програма „Учение за цял живот“ по програма „Леонардо да Винчи“; през 2011 г. по „Педагогическа психология“ и през 2012 г. по „Интеративни методи за обучение“.

Личните умения и компетенции на кандидата са свързани с доброто владение на чужди езици и компютърна грамотност, както и с други организационни и професионални умения и опит, придобити в хода на научноизследователската работа и обучението на студенти.

Изброените специализации и обучения показват разнообразните познания и научни интереси на кандидата, както и възможностите му да ги прилага при осъществяване на изследователски и други експертни и проектни научни дейности. Това се потвърждава от справката за кариерното му развитие като специалист в ТПП „Братя Дерменджиеви“ Благоевград, началник отдел „Планов и ТРЗ“ в ЗКФ Благоевград, главен счетоводител в ТЕ „Н.Й.Вапцаров“ и като преподавател в Стопанския факултет на ЮЗУ с общ трудов стаж 26 години и 10 месеца, придобити като асистент, старши и главен асистент.

Заслужава да се отбележи и активното участие на гл.асистент Димитрова в голям брой научни и изследователски проекти – общо 13 (10 университетски, 1 национален и 2 броя международни), както и като оценител на проектни предложения и външен експерт на Европейски и наши оперативни програми, проекти и проектни решения.

По отношение на общата ми оценка за условията за заемане на академичната длъжност „доцент“ може да се обобщи, че кариерното развитие на гл.ас.Димитрова напълно отговаря на изискванията и критериите, заложен в ЗРАСРБ и на Правилника за неговото приложение на ЮЗУ „Н.Рилски“.

2.Оценка на преподавателската дейност на кандидата.

От 1988 г. гл.ас.Димитрова е редовен преподавател в катедра „Мениджмънт и маркетинг“ на Стопанския факултет. Има педагогическа обезпеченост общо от 540 ч., от които 270 – лекции. Списъкът от лекционните курсове, които извежда в ОКС „бакалавър“ в редовно и задочно обучение е от 12 учебни дисциплини (Управление на конкурентноспособността на предприятието“; Стратегически и конкурентен анализ“; „Анализ и оценка на риска при проектното финансиране“; „Управление на разходите на предприятието“ , „Управление на организационната промяна“, „Финансов анализ на предприятието“; „Организация на дейността на предприятието“; „Договаряне и осигуряване“, „Икономика на труда“; „Управление на човешките ресурси“, „Иновационен анализ“, „Управление на човешките ресурси като елемент на маркетинговата система“).

Провежда семинарни занятия и упражнения със студенти от ОКС „Бакалавър“ и ОКС „Магистър“ по 12 учебни дисциплини и осигурява

занимания в практическа среда в хода на провеждане на подготовката за държавен изпит и защита на дипломните работи на студентите.

Работата на гл.ас.Димитрова със студентите и докторантите включва научно ръководство на двама докторанти и 94 дипломанта от 5 специалности на факултет „Стопанско управление“. Рецензент е била на 126 дипломни работи и наставник на 20 студенти по проект „Студентски практики“. Кандидатът има активно участие и в разработването на нови и актуализирани учебни планове и програми на специалностите от професионално направление 3.8 „Икономика“ ОКС „Бакалавър“ и „Магистър“.

Научните публикации на гл.ас.Димитрова, свързани с учебната дейност са 5 бр. Самостоятелен автор е на 2 учебника и на 2 бр. учебни помагала и на 1 помагало е първи автор.

Издадените учебници и практически ръководства са разработени в съответствие със заложените теми и часове в учебните програми на дисциплините, по които преподава.

Може да се обобщи, че учебната и преподавателската дейност на гл. ас.Димитрова напълно отговаря на изискванията на ЗРАСРБ по отношение на годишна учебна заетост и публикувани учебници и учебни помагала, които значително превишават наукометричните критерии, заложи в правилника на ЮЗУ „Н.Рилски“.

3.Оценка на представената за рецензиране научна продукция на кандидата.

За участие в конкурса гл.ас.Димитрова представя списък от 34 броя (1330 печатни страници) заглавия на научни трудове по номенклатурната специалност. От тях самостоятелни са 14 бр. (41,2 %) и 12 броя (35,3 %) са публикувани на английски език.

По вид научните публикации на кандидата се разпределят както следва:

- Монографии – 2 броя самостоятелни, 478 печатни страници, 35,9 % от общия обем страници);

- Научни статии – 18 броя, 167 стр., 12,6 %. От тях 9 броя са самостоятелни и 6 броя са публикувани на чужд език. Първи автор е на 6 публикации и на 3 броя е втори. Рецензираните научни статии в реферирани списания са 7 бр.

- Научни доклади – общо 9 броя, 70 печатни страници, 5,3 %. От тях 1 брой самостоятелен и 7 броя са публикувани в чужбина. От колективните е първи автор на 5 броя и втори – на 3 броя.

- Учебници и учебни помагала - 5 бр. (615 печ.стр. – 46,2 % от общия обем на публикациите). Самостоятелен автор е на 2 учебника и на 3 бр. учебни помагала, от които 2 броя са самостоятелни и на 1 брой е първи автор.

- Участие в научни и научно-приложни проекти – 13 броя, в т.ч. финансирани от международни програми – 2 бр., от национални програми 1 бр. и 10, от фонд „Научни изследвания“ на ЮЗУ.

Сравнителните данни за публикациите показват, че по брой страници най-висок е относителният дял на учебниците и учебните помагала – 46,2 %, следвани от монографиите – 35,9 %, научни статии – 12,6 % и 5,3 % научните доклади.

Може да се обобщи, че представената научна продукция на гл.а.Димитрова по количество покрива изискванията на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ на ЮЗИ „Неофит Рилски“ Благоевград.

4. Тематични направления на представената за рецензиране научна продукция.

От представената справка за тематичното разнообразие на публикациите на кандидата се вижда, че основно място в творчеството му заемат научните разработки, свързани с конкурентноспособността на предприятието – общо 23 публикации, които са посветени на:

- Теоретичните проблеми на кокурентноспособността на предприятието (публикации с № от списъка 1.1, 2.1, 2.4, 3.8, 3.18, 4.3 и 4.8)
- Мониторинга на конкурентноспособността на предприятието (публикации с № 1.1, 4.8, 3.18, 4.3) и
- Анализа и оценката на конкурентноспособността на предприятието (публикации 1.1, 1.2, 2.1, 2.4, 2.5, 3.4, 3.6, 3.9, 3.12, 3.17, 3.18 и 4.9).

От тази група публикации се открояват монографичните заглавия на кандидата – публикация 1.1. от списъка „Мониторинг на конкурентноспособността на предприето“ и публикация 1.2. „Регионални

аспекти на конкурентноспособността на туризма“. В тях са изяснени теоретичните основи на конкурентноспособността на предприятието и на мониторинга, както и основния понятиен и категориен апарат в предметната област на конкурентноспособността и системата на конкурентните отношения, включени в концепцията за управление на конкурентноспособността на предприятието.

Основно място в тази група публикации заемат и разработките и оценката на конкурентноспособността на предприятието, както и емпиричните изследвания на конкурентния им потенциал.

В тази група публикации място са намерили и разработки, в които въз основа на аналитичен преглед на литературните източници са дефинирани основните систематизиращи компоненти на конкурентния потенциал на предприятието, изследване на влиянието на външните фактори на конкурентноспособността върху маркетинговия потенциал на предприятието и др.

На състоянието и развитието на предприемачеството в регионален аспект са посветени 12 броя публикации с № 2.1, 2.2, 3.10, 3.12, 3.15, 3.16, 3.18, 4.4 и 4.7. В тях са разкрити мотивите и нагласите на местните общности за стартиране и развитие на предприемаческа дейност в сферата на алтернативния туризъм. Тази тематика е изключително актуална за районите с висока миграция и ниска трудова заетост.

Специален интерес представляват и научно-популярните публикации с № 3.2,3.3, 3.5, 3.10, 3.11, 3.14, 3.16, 4.2 и 4.4, посветени на тенденциите на пазара на труда и преди всичко на младежкия пазар на труда в България, както и на проблемите на обучението на човешките ресурси – общо 7 броя публикации (№ 3.2, 3.3, 3.5, 3.7, 3.10, 3.16, 4.4). В тях са намерили място управленските проблеми на човешките ресурси, свързани с развитието на малкия бизнес.

Може да се обобщи, че разгледаните тематични направления, които се съдържат в трудовете на гл.ас.Димитрова до голяма степен доразвиват и обогатяват отделни страни на представените тематични направления. Разработките ѝ я характеризират като изявен изследовател в областта на конкурентноспособността на предприятието и на туристическата дейност.

5. Основни приносни моменти, съдържащи се в публикациите на кандидата.

Приносните моменти на научната продукция, заложи в справката на кандидата са добре разработени и до голяма степен съответстват на тематичното съдържание на публикациите. Съдържащите се в тях научни приноси могат да се групират по следния начин:

Приносни моменти с :

- Теоретико-методологически характер
- Методически приноси
- Научно-приложни приноси

Към първата група се отнасят теоретичните разработки, свързани с конкурентноспособността на предприятието, касаещи основните категории в предметната област на конкурентноспособността, които формират системата на конкурентните отношения, свързани с управлението на предприятието. Налице са приносни моменти, които доказват и потвърждават съществуващи и нови страни на отделни научни области, концепции и хипотези.

Към втората група приноси се отнасят изследванията на методическите основи на анализа и оценката на конкурентноспособността на предприятието. Те са отразени в разработената методическа рамка за анализ и оценка на конкурентноспособността на предприятието и на неговия конкурентен потенциал, както и предложения алгоритъм на процеса за анализ и оценка на този потенциал. Допълнени и развити са отделни страни на методиката за мониторинг на конкурентноспособността на предприятието.

Налице е изясняване, доразвитие и допълване на съществуващи методически подходи, индикатори и показатели, както и адаптирането ѝ към особеностите на организацията и управлението на предприятията на фирмено и териториално развитие.

Към третата група научно-приложни приноси се отнасят изследваните подходи и етапи за осъществяване на мониторинг на конкурентноспособността на предприятието и състоянието на туризма в България. Разкрити са тенденциите в тяхното развитие и са очертани насоки за организационно и икономическо укрепване на предприятията от Югозападен район на планиране. Разкрити са управленските проблеми на предприемачеството, малкия бизнес и предприемаческата дейност в сферата на алтернативния туризъм. Изследвано

е управлението на човешките ресурси в контекста на развитие на предприемачеството. В тези разработки приносните моменти са свързани с разкрити съществуващи потвърдителни факти, конструктивни решения и предложения за усъвършенстване на управлението и развитието на предприемаческата дейност на фирмено и териториално равнище, както и за повишаване на ролята на мониторинга на предприемаческата дейност в сферата на алтернативния туризъм.

Изложените теоретични, методически и практико-приложни приноси моменти, съдържащи се в публикациите на гл.ас.Димитрова заслужават висока оценка. Те са свързани със значими и недостатъчно разработени проблеми, които имат важно социално-икономическо и практико-приложно значение за развитие на стопанската дейност в България.

6.Отражение на научните публикации на кандидата в специализираната литература.

Справката за цитиранията на публикациите включва общо 52 цитирания, в т.ч. 15 на публикации, издадени на английски език в чужбина. На 39 от цитиранията, Димитрова е единствен или първи автор на публикацията. Най-много на брой цитирания има публикацията „Мониторинг на конкурентноспособността на предприятието (13 пъти). Преобладават цитиранията , свързани с „Качеството и ефективността на малката фирма“, „Конкурентност на предприятието – техники за измерване“, „Управление на човешките ресурси на предприятието“ и др. Посочената информация е доказателство за обществената оценка и проявеният интерес към публикациите на кандидата.

7.Препоръки за бъдещата научноизследователска дейност.

Гл.ас.Димитрова се представя с достатъчна по обем и качество научна продукция, в която се съдържат значителни научни приноси моменти, свързани главно с конкурентноспособността и мониторинга на предприятията на отделен регион.

Препоръката ми към кандидата е в бъдеще да съсредоточи творческите си усилия към разширяване на обхвата на изследванията, в т.ч. и към други тематични области, отрасли и региони на страната. Необходимо е да разшири

участието си в проектни разработки с международни научни колективи и с доклади, представени на международни научни форуми.

Заключение.

Изложените оценки за научната и преподавателската дейност на кандидата са доказателство, че той напълно отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и на Правилника за прилагането му в ЮЗУ „Неофит Рилски“ гр.Благоевград за заемане на академичната длъжност „доцент“, тъй като:

- Притежава образователната и научна степен „доктор“ по научно направление, което съответства на тематичното направление на конкурса;
- Има над 26 години педагогически стаж във висше учебно заведение;
- Автор е на две монографии и други публикации, съдържащи приноси моменти и предложения за усъвършенстване на социалната практика.

С убеденост предлагам на уважаемите членове на Научното жури да гласуваме гл.ас. д-р Райна Бойкова Димитрова да бъде предложена за избиране от Факултетния съвет на Стопански факултет за заемане на академичната длъжност „Доцент“ по научно направление 3.7 Администрация и управление (конкурентноспособност на предприятието).

22.10.2015 г.

Рецензент:

(проф.д.ик.н. Иван Кънчев)